

FÖRTROENDE ATT STÄRKA.

Om hbtq-personers förtroende

för olika samhällsinstanser

och vad som behöver förändras

FÖRTROENDE ATT STÄRKA.

Om hbtq-personers förtroende

för olika samhällsinstanser

och vad som behöver förändras

TEXT Frida Sandegård förbundsordförande, Magnus Kolsjö vice förbundsordförande,
Niclas Sandin, förbundsstyrelsen, Kina Sjöström, Maria Tillquist, Carina Wranglebo,
RFSL:s brottsofferjour.

KORREKTUR Sharon Wagiella

PRODUKTION 2016

Förord

Att tillhöra en grupp som utsätts för brott i högre grad än befolkningen i övrigt riskerar begränsa livsutrymme och valmöjligheter. Det är ett demokrati-problem och en fråga om mänskliga rättigheter.

Otrygghet i vardagen riskerar att leda till att hbtq-personer i lägre utsträckning än andra söker stöd vid utsatthet för brott. Långt ifrån alla anmäler och mörkertalen är stora. Hbtq-gruppen har länge haft ett lågt förtroende för polis och socialtjänst och anmälningsstatistiken speglar inte den faktiska förekomsten av brott. Det är av stor vikt att brottsofferjourer och annat stöd för brottsoffer säkerställer professionellt bemötande av hbtq-personer. Vi vet att personer i samkönade äktenskap visar på en högre förekomst av psykisk ohälsa och att transpersoner utsätts för våld och otrygghet i vardagen i betydligt högre utsträckning än befolkningen i stort.

Med den här rapporten vill vi visa hur hbtq-personers förtroende för olika samhällsinstanser ser ut, hur RFSL:s brottsofferjour arbetar och beskriva vilka åtgärder vi menar är nödvändiga i arbetet mot hatbrott och våld i nära relationer. Att förbättra livsvillkoren och stärka ett professionellt bemötande räddar liv. De åtgärder vi föreslår i rapporten är:

- Satsa på forskning för att öka kunskapen om våld mot hbtq-personer
- Ökat skydd, stöd och behandling till våldsutsatta hbtq-personer
- Polismyndighetens arbete mot hatbrott måste säkerställas
- Stärk kunskapen om hatbrott, partnervåld och våld i nära relationer i hela landet
- Stärkt samordning mellan samhällsinstanser med hbtq-perspektiv
- Sverige måste följa *Brottsofferdirektivet* fullt ut

Frida Sandegård,
Förbundsordförande

Magnus Kolsjö,
Vice förbundsordförande

Innehåll

FÖRORD	5
HBTQ-PERSONER SOM BROTTSOFFER	8
OM UNDERSÖKNINGEN	10
FÖRTROENDET FÖR OLIKA SAMHÄLLSINSTANSER	11
<i>Osäkerhet kring bemötandet av hbtq-personer</i>	12
<i>RFSL:s brottsofferjour är ett viktigt stöd vid homo-, bi och transfoba hatbrott</i>	14
<i>Skillnad trans- och cis-personers resultat vid hatbrott</i>	15
<i>RFSL:s brottsofferjour är ett viktigt stöd vid partnervåld</i>	16
<i>RFSL:s brottsofferjour det viktigaste professionella stödet vid våld från familj eller släkt</i>	18
<i>Skillnad trans- och cis-personers resultat vid våld från familj eller släkt</i>	19
RFSL:S BROTTSOFFERJOUR	21
<i>Våld mot hbtq-personer</i>	22
<i>Hatbrott mot hbtq-personer</i>	23
<i>Våld i hbtq-personers nära relationer och sexuellt våld</i>	24
ÅTGÄRDSFÖRSLAG	27
<i>Forskning</i>	27
<i>Ökat skydd, stöd och behandling till våldsutsatta hbtq-personer</i>	28
<i>Långsiktig finansiering av RFSL:s brottsofferjour</i>	28
<i>Polismyndighetens arbete mot hatbrott måste säkerställas</i>	28
<i>Hbtq-perspektiv i regeringens handlingsplan mot hatbrott och rasism</i>	29
<i>Kompetens måste säkerställas över hela landet</i>	29
<i>Samordningen med hbtq-perspektiv</i>	29
<i>Sverige måste följa Brottsofferdirektivet fullt ut</i>	29
REFERENSER	30

Hbtq-personer som brottsoffer

Det är vanligare att bli utsatt för våld som homo- och bisexuell än om man tillhör befolkningen i övrigt, allra mest utsatta är bisexuella kvinnor (Folkhälsomyndigheten, 2014)

I gruppen transpersoner har en femtedel någon gång i livet utsatts för våld på grund av sin transerfarenhet. Över hälften uppger även att de undvikit att gå ut av rädsla för att bli utsatta för våld eller diskriminering (Folkhälsomyndigheten, 2015)

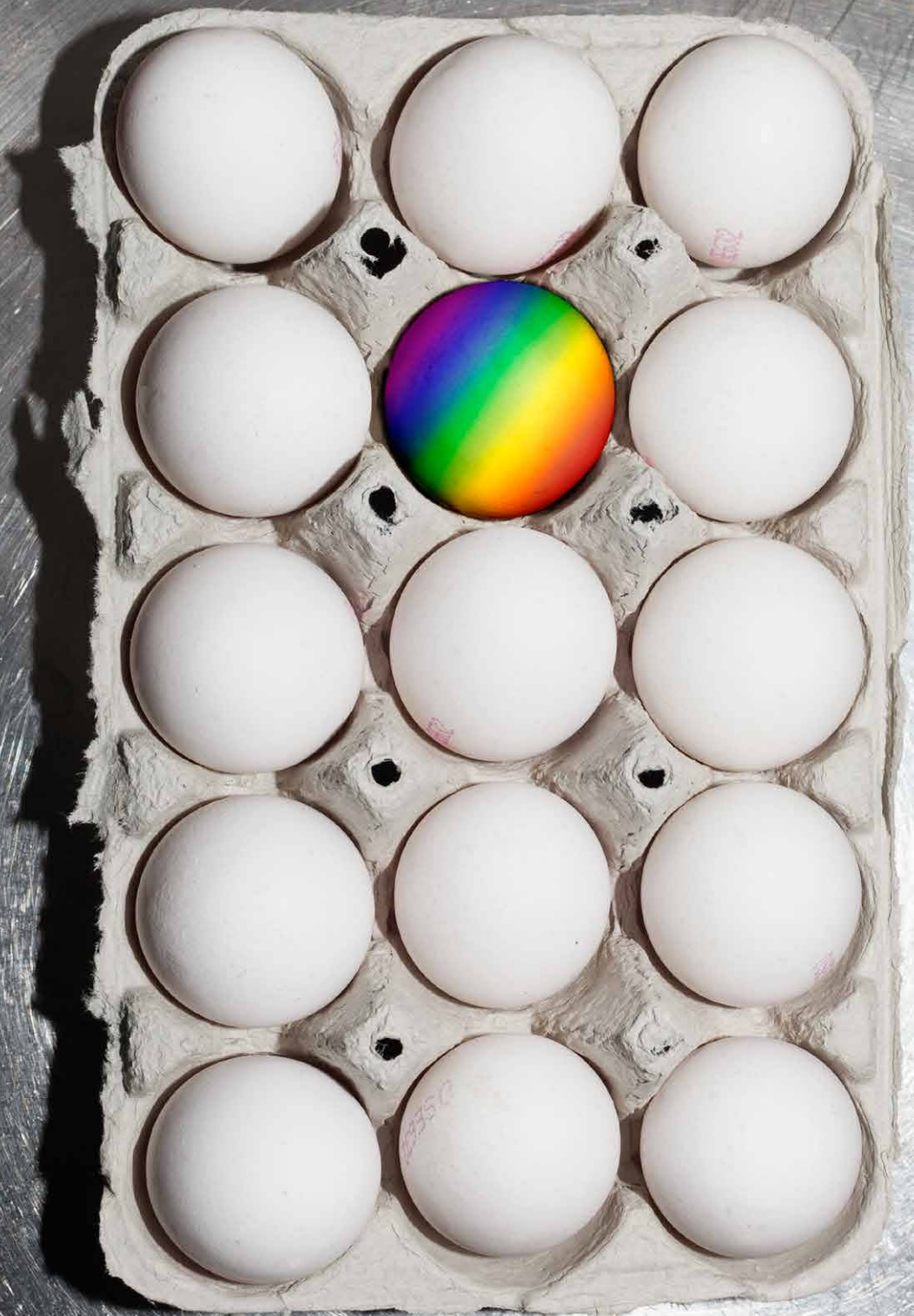
Hbtq-personer som utsätts för våld kan ha behov av stöd och hjälp.

“I gruppen transpersoner har en femtedel någon gång i livet utsatts för våld på grund av sin transerfarenhet.”

Samtidigt är det många gånger svårt att få det samhällsstöd som en har lagstadgad rätt till. Heteronormativa föreställningar gör att det saknas såväl forskning, fullständigt lagligt skydd och skydds- och stödverksamheter för de som bryter mot normen.

Det finns stora brister i kunskapen om hbtq-personers livssituation och hur en ger ett kompetent bemötande inom generella skydds- och stödverksamheter. Utsattheten som brottsoffer kan även förstärkas om den våldsutsattas sexuella läggning, könsidentitet och könsuttryck inte respekteras av omgivningen. Köns-tillhörigheten hos den som utövar våld och den som utsätts för våld har generellt betydelse för hur omgivningen uppfattar våldet. Invanda mönster och normer kan göra det svårt att se män som brottsoffer och kvinnor som förövare, samt att se vilken specifik utsatthet transpersoner som brottsoffer har. Internaliserade föreställningar spelar även in vad gäller benägenheten hos den drabbade att själv söka stöd.

Vidare har hbtq-personer överlag ett lågt förtroende för polis, socialtjänst och vård, vilket i sig utgör ett hinder för att söka stöd. Många är osäkra på om samhällsinstanser ska ge ett professionellt bemötande.

Om undersökningen

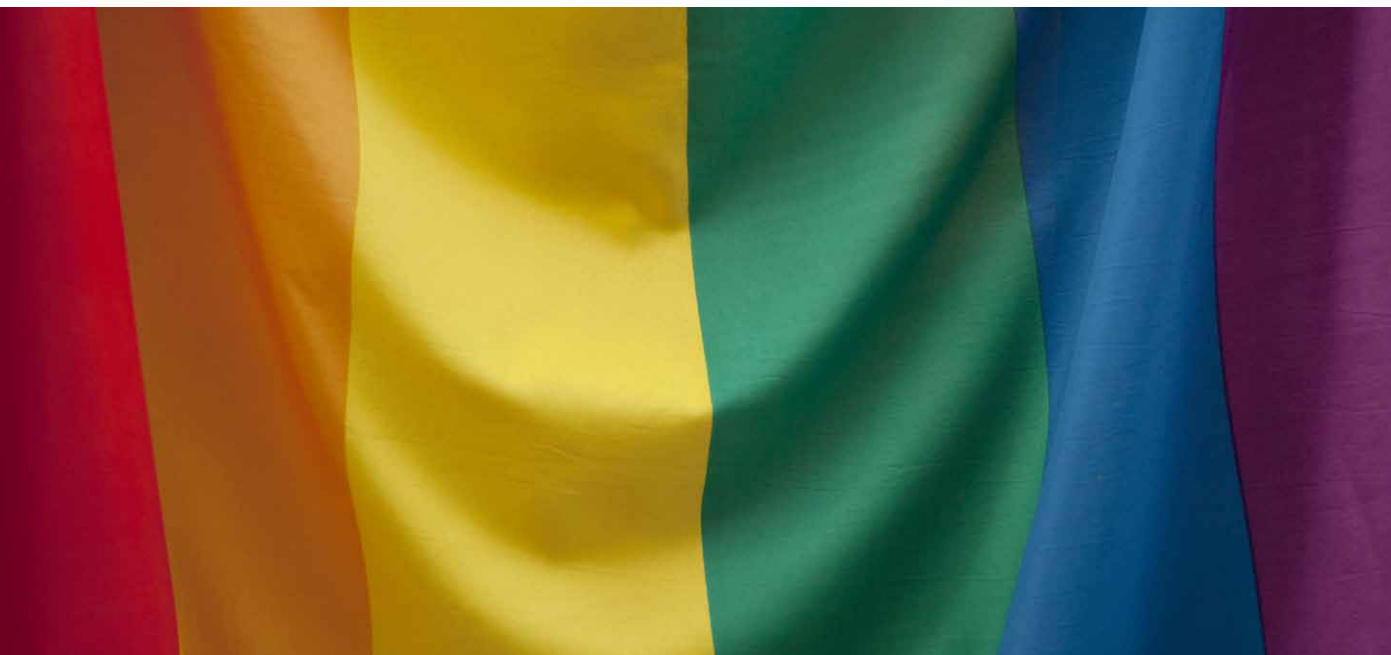
RFSL har genomfört sex nationella kunskaps- och attitydmätningar bland hbtq-personer. Undersökningarna har skett 2008-2015 med hjälp av det digitala hbtq-communityt *Qruiser* samt genom RFSL:s egna kontaktnät och sociala medier.

I undersökningen framgår det inte om de som svarat har erfarenhet av att vara utsatta för brott eller inte. Databearbetningen och analysen har gjorts av analysbyrån Red Blue Green.

I 2015 års mätning deltog cirka

5 000 personer och resultaten har viktats för att få en jämn fördelning mellan kvinnor och män.

Av samtliga svarande 2015 uppgav 361 att de idag definierar sig som, eller tidigare har definierat sig som, transperson. Dessa svar har viktats så att det är en jämn fördelning av svar från kvinnor, män och icke-binära svarande. Resultaten för cis-personer, personer som identifierar sig med det vid födseln tilldelade könet, har viktats utifrån variablerna kvinnor och män.

Förtroendet för olika samhällsinstanser

Undersökningen visar att transpersoner genomgående har markant lägre förtroende för samtliga samhällsinstanser med uppdrag att stötta våldsutsatta. Resultaten varierar något över tid men samtliga mätningar visar också att hbtq-personer som grupp har ett lågt förtroende för samhällsinstanser som jobbar med brottsoffer. RFSL:s bedömning är att bristen på förtroende i sin tur påverkar ett brottsoffers vilja att kontakta till exempel polis och socialtjänst.

Många uppger att de skulle vända sig till RFSL:s brottsofferjour om de råkade ut för våld, hot eller trakasserier som kan kopplas till deras sexuella läggning, könsidentitet eller könsuttryck.

I en tidigare undersökning har respondenterna lyft fram stora fördelar med en brottsofferjour som är anpassad för hbtq-personer. Man betonar vikten av att en brottsofferjour både har god kunskap kring våld hot och trakasserier samt god kunskap om hbtq.

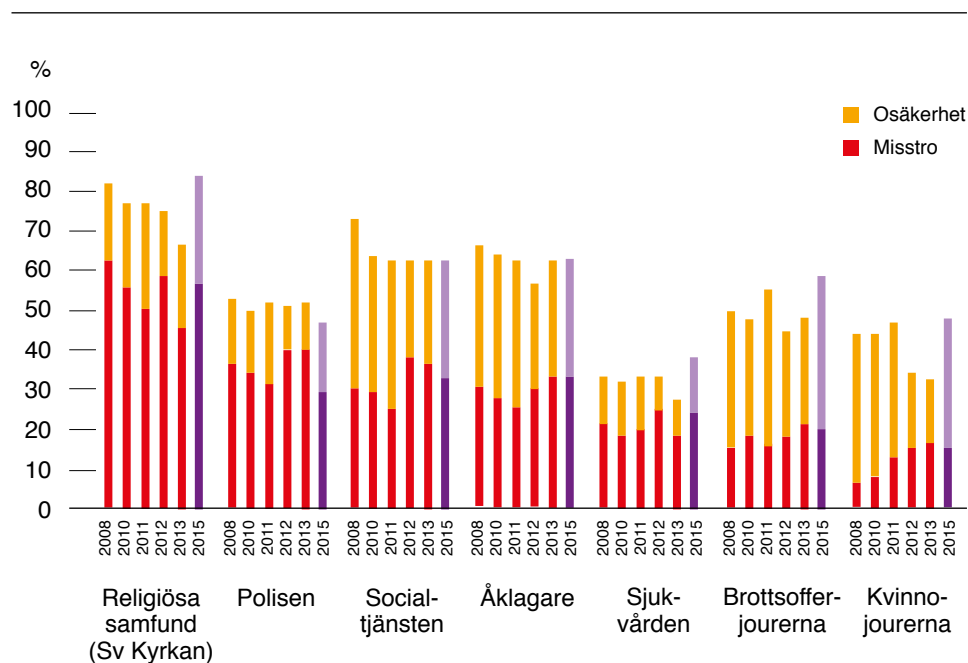
“Bristen på förtroende påverkar brottsoffers vilja att kontakta polis och socialtjänst.”

OSÄKERHET KRING BEMÖTANDET AV HBTQ-PERSONER

Cirka 30 procent av deltagarna i undersökningen har ett bristande förtroende för polisens, socialtjänstens och åklagares bemötande av hbtq-personer som råkat ut för våld, hot eller trakasserier. Ytterligare 20-30 procent uttrycker en osäkerhet kring bemötande.

Deltagarnas förtroende för vården är betydligt större än för övriga samhällsinstitutioner, vilket gör det viktigt att de brottsoffer som kommer i kontakt med läkare, eller annan vårdpersonal, får information om annan tillgänglig hjälp.

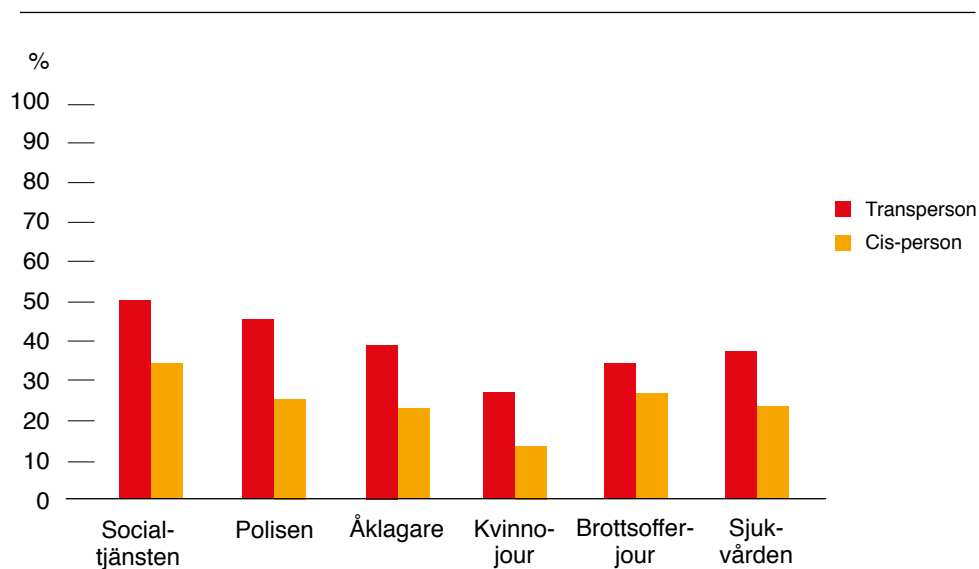
Diagram 1 a. Misstro och osäkerhet

Fråga: Hur är ditt förtroende för att följande samhällsinstitutioner har ett professionellt bemötande av homo-, bisexuella eller transpersoner som utsatts för våld, hot eller trakasserier?

Svar: Sjugradig skala där skalstegen 1-3 kodats som misstro och svaret "Vet ej" kodats som osäkerhet. Fram till och med 2013 var "Svenska Kyrkan" ett svarsalternativ, detta är nu bytt mot "religjös samfund".

Diagram 1 b. Misstro transpersoner och cis

Fråga: *Hur är ditt förtroende för att följande samhällsinstitutioner har ett professionellt bemötande av homo-, bisexuella eller transpersoner som utsatts för våld, hot eller trakasserier?*

Svar: *Sjugradig skala där skalstegen 1-3 kodats som misstro och redovisas i diagrammet.*

SLUTSATS

Resultaten visar att transpersoner har en större misstro mot de undersökta samhällsinstitutionerna än cis-personer.

RFSL:S BROTTSOFFERJOUR ÄR ETT VIKTIGT STÖD VID HOMO-, BI- OCH TRANSFOBA HATBROTT

En mycket stor andel hbtq-personer uppger att de skulle söka stöd hos sina vänner, familj eller nätverk om de utsattes för homo-, bi- och transfofa hatbrott. Detta bottnar i att människor har ett antal olika strategier för att hantera en våldsam situation och inte alla strategier innebär att man kontaktar myndigheterna.

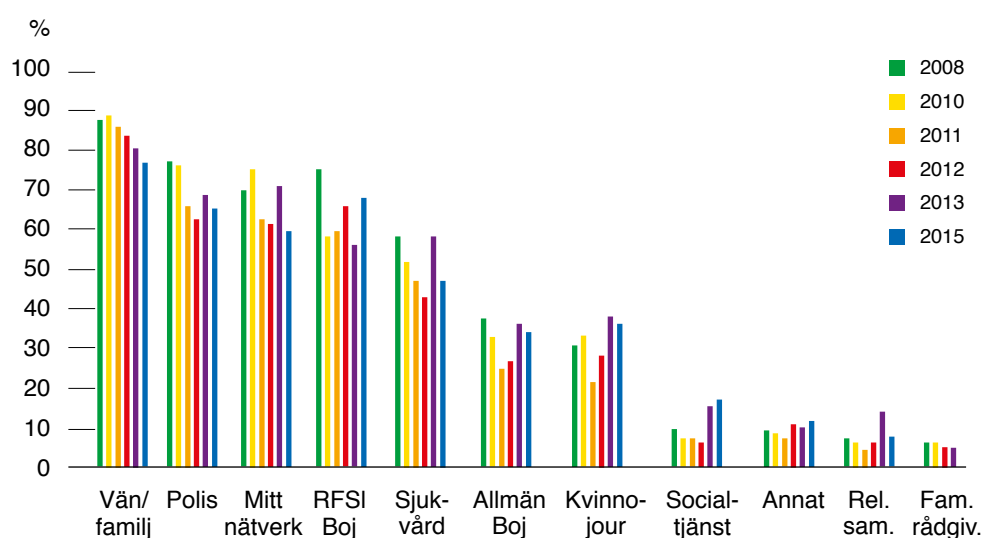
Polisen är den professionella instans flest skulle vända sig till vid ett hatbrott, men vi kan också konstatera att misstro påverkar vilka som vänder sig till polisen.

Av de som känner sig trygga med

polisens bemötande skulle cirka 80 procent troligtvis vända sig dit vid ett hatbrott. Detta är att jämföra med 50 procent av de som uttrycker en osäkerhet eller misstro kring polisens kompetens.

Efter polisen är RFSL:s brottsofferjour den instans flest skulle vända sig till vid ett homo-, bi- eller transfofiskt hatbrott. En stor barriär är dock bristande kännedom om att verksamheten finns, och det är därför av vikt att information om jouden är tillgänglig för den som just har blivit utsatt.

Diagram 2. Stöd vid hatbrott

Fråga: Om du idag utsattes för ett homo-, bi- eller transfofiskt hatbrott vart skulle du troligtvis söka stöd och hjälp?

Svar: Sjugradig skala, där staplarna visar skalstegen 4-7. Värdet för RFSL:s brottsofferjour visas för de som känner till att brottsofferjouden finns.

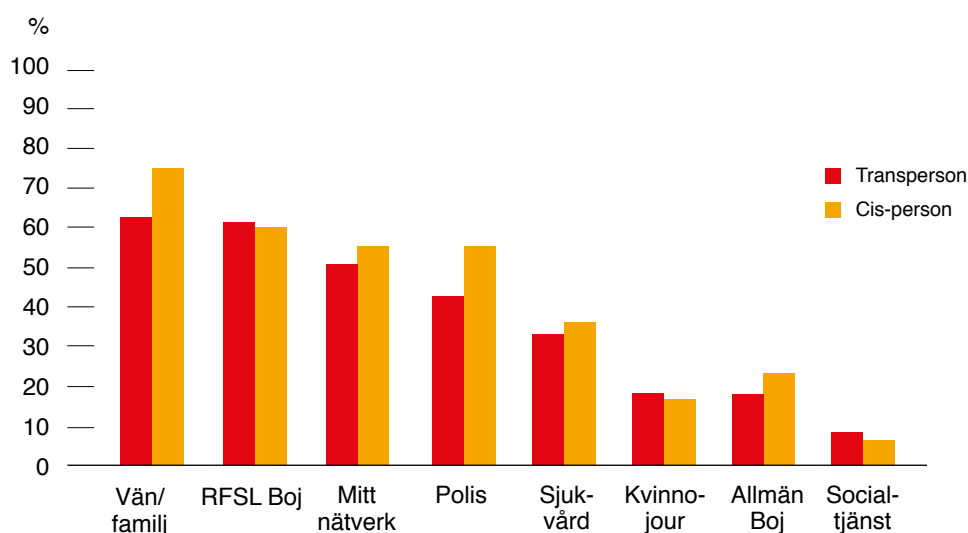
“Människor har ett antal olika strategier för att hantera en våldsam situation och inte alla innebär att man kontaktar myndigheterna.”

SKILLNAD TRANS- OCH CIS-PERSONERS RESULTAT VID HATBROTT

Resultaten visar att transpersoner i mindre utsträckning än cis-personer säger att de skulle vända sig till vän-

ner, familj och polis vid ett eventuellt hatbrott.

Diagram 3. Stöd vid hatbrott – trans & cis

Fråga: Om du idag utsattes för ett homo-, bi- eller transfobiskt hatbrott vart skulle du troligtvis söka stöd och hjälp?

Svar: Sjugradig skala, där staplarna visar skalstegen 4-7. Värdet för RFSL:s brottsofferjour visas för de som känner till att brottsofferjouren finns.

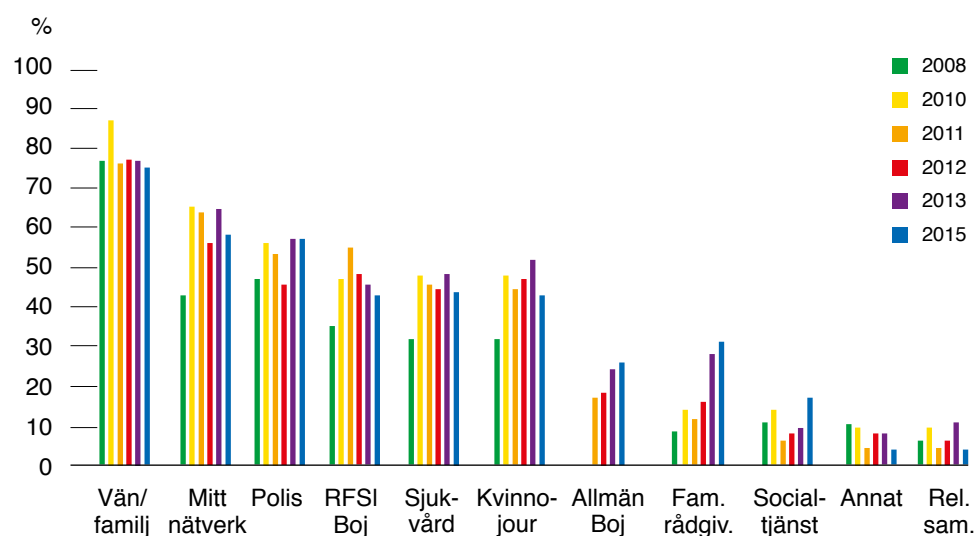
RFSL:S BROTTSOFFERJOUR ÄR ETT VIKTIGT STÖD VID PARTNERVÅLD

Diagrammet visar var hbtq-personer skulle söka stöd och hjälp om de utsattes för våld, hot och/eller trakasserier i ett nära förhållande. Benägenheten att söka stöd hos polisen är generellt lägre jämfört med hatbrott, vilket bland annat kan bero på en osäkerhet kring vad en anmälan kan leda till för en själv och ens partner.

På grund av de starka hetero-

normativa föreställningar som råder inom området våld i nära relationer upplever många hbtq-personer att det stöd som samhället erbjuder inte är till för dem. Även när det gäller brott i nära relationer hamnar RFSL:s brottsofferjour högt och antalet kontaktande gick upp något efter den informationskampanj som genomfördes 2010.

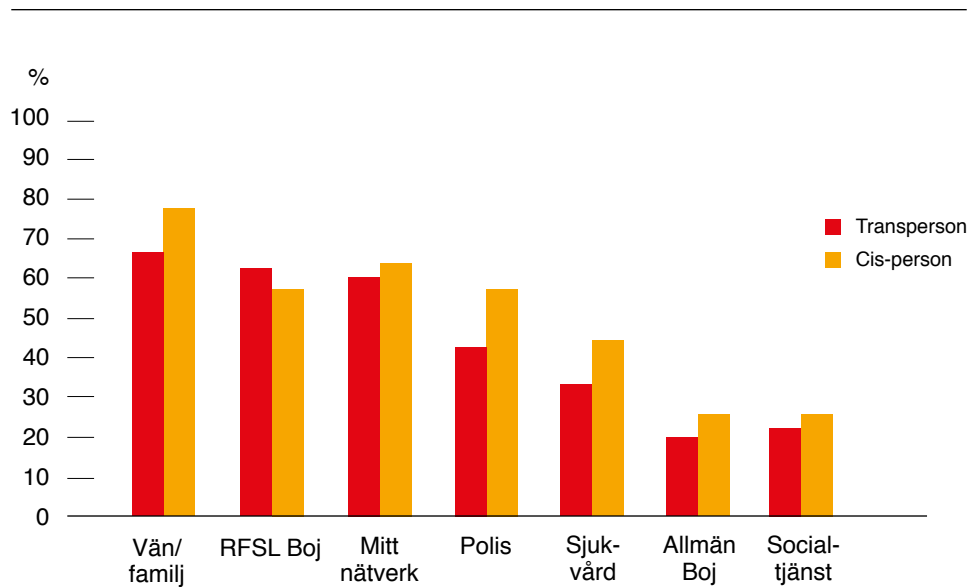
Diagram 4. Stöd vid partnervåld

Fråga: Om du idag utsattes för våld, hot eller trakasserier från en partner, vart skulle du troligtvis söka stöd och hjälp?

Svar: Sjugradig skala, där staplarna visar skalstegen 4-7. Värdet för RFSL:s brottsofferjour visas för de som har kännedom om verksamheten. Samtliga resultat visas för de som har en partner idag.

Diagram 5. Stöd vid partnervåld trans och cis

Fråga: Om du idag utsattes för våld, hot eller trakasserier från en partner, vart skulle du troligtvis söka stöd och hjälp?

Svar: Sjugradig skala, där staplarna visar skalstegen 4-7. Värdet för RFSL:s brottsofferjour visas för de som har kännedom om verksamheten. Samtliga resultat visas för de som har en partner idag.

SLUTSATS

Resultaten visar att transpersoner i mindre utsträckning säger att de skulle vända sig till vänner, familj, polis eller sjukvård vid ett eventuellt våldsbrott från en partner.

RFSL:S BROTTSOFFERJOUR DET VIKTIGASTE PROFESSIONELLA STÖDET VID VÅLD FRÅN FAMILJ ELLER SLÄKT

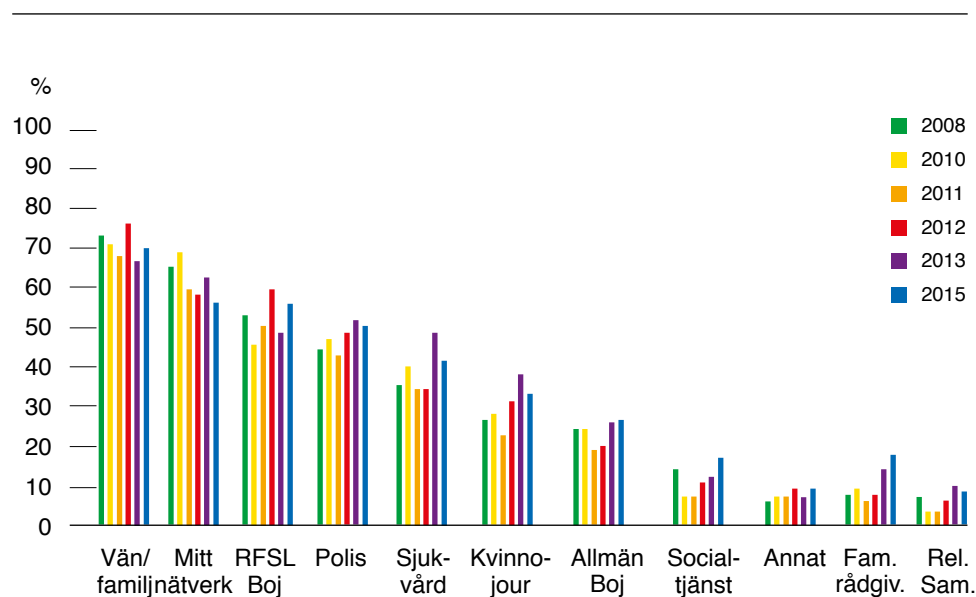
Diagrammet visar var hbtq-personer skulle söka stöd och hjälp vid utsatthet för våld, hot eller trakasserier från familj eller släkt. Detta omfattar även brott som bottnar i hedersnormer och där det kan vara svårt att söka hjälp och anmäla gärningspersonerna till polisen.

RFSL:s brottsofferjour är genomgående den professionella instans dit flest skulle vända sig vid ut-

satthet för våld eller trakasserier från familj eller släkt, vilket också visar att behovet av stöd blir allt viktigare ju mer utsatt ett brottsoffer är.

Nivåerna ökar generellt under 2013, vilket kan bero på att deltagarna i undersökningen skiljer sig från tidigare år. Vi rekommenderar därför att analysen baseras på helhetsbilden som ges av samtliga undersökningar.

Diagram 6. Stöd vid våld från familj

Fråga: Om du idag utsattes för våld, hot eller trakasserier från din familj eller släkt, vart skulle du troligtvis söka stöd och hjälp?

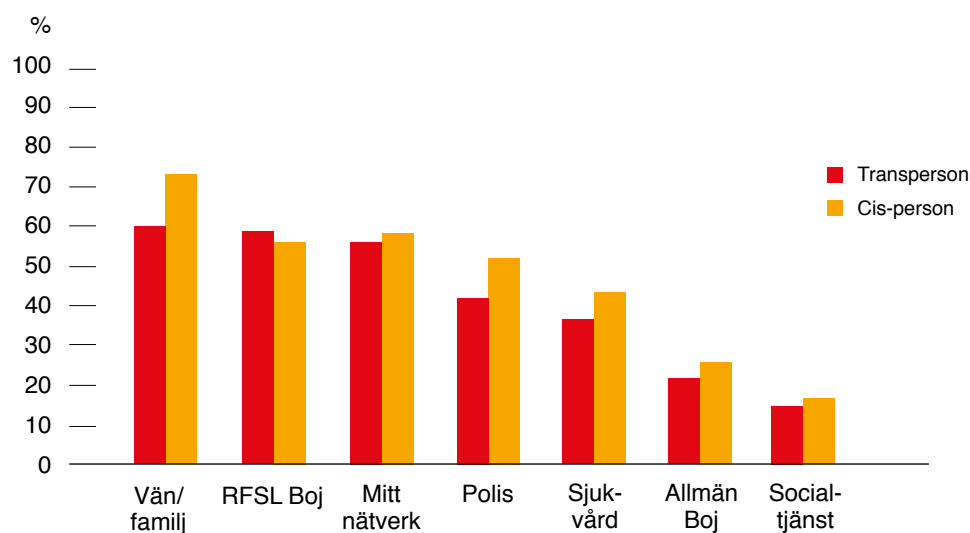
Svar: Sjugradig skala, där staplarna visar skalstegen 4-7. Värdet för RFSL:s brottsofferjour visas för de som har kännedom om verksamheten. Samtliga resultat visas för de som har familj eller släkt.

SKILLNAD TRANS- OCH CIS-PERSONERS RESULTAT VID VÅLD FRÅN FAMILJ ELLER SLÄKT

Resultaten visar att transpersoner i mindre utsträckning säger att de skulle vända sig till vänner, familj

och polisen vid ett eventuellt våldsbrott från familj eller släkt.

Diagram 7. Stöd vid familjevåld – trans och cis

Fråga: Om du idag utsattes för våld, hot eller trakasserier från din familj eller släkt, vart skulle du troligtvis söka stöd och hjälp?

Svar: Sju gradig skala, där staplarna visar skalstegen 4-7. Värdet för RFSL:s brottsofferjour visas för de som har kännedom om verksamheten. Samtliga resultat visas för de som har familj eller släkt.

RFSL:s brottsofferjour

RFSL:s brottsofferjour är en del av RFSL Förbundets nationella verksamhet och arbetar inom tre områden: stöd till våldsutsatta hbtq-personer, som ett kunskapscentrum i frågor som rör våldsutsatta hbtq-personer samt opinionsbildande.

RFSL:s brottsofferjour startade 1998 och har sedan 2008 i huvudsak finansierats av medel från Socialstyrelsen. Dessa medel instiftades specifikt för att möjliggöra stöd till hbtq-personer utsatta för våld i nära relationer. RFSL:s brottsofferjour söker även årligen verksamhetsmedel från Brottsoffermyndigheten för arbetet mot hatbrott.

RFSL:s brottsofferjour är unik eftersom det är den verksamhet i Sverige som möter det största antalet våldsutsatta hbtq-personer, och därmed kan sägas ha den mest omfattande klientbaserade kompetensen.

RFSL:s brottsofferjour erbjuder stöd till hbtq-personer utsatta för hatbrott (brott med motiv att kränka personen utifrån dennes sexuella läggning, könsidentitet eller könsuttryck), våld i nära relation (partnervåld och kollektivt våld motiverat av hedersnormer) samt sexuella övergrepp. Klienterna kan få enstaka krissamtal eller flera bearbetande samtal. Personalen informerar om rättigheter och ger stöd och råd i kontakt med vård, myndigheter,

polis och rättsväsende. RFSL:s brottsofferjour driver också ett skyddat boende i Stockholmsområdet.

Andra professionella vänder sig regelbundet till RFSL:s brottsofferjour för konsultation i klientärenden, exempelvis kvinnojourer, brottsofferjourer, socialtjänst och polis.

RFSL:s brottsofferjour ingår i ett flertal nätverk och referensgrupper och har ett nära samarbete med polisens hatbrottsgrupper i landet, jurister, kvinnojourer, brottsofferjourer, med flera, med syfte att bidra till bättre bemötande och ökade kunskaper för och om målgruppen. RFSL:s brottsofferjour utbildar också på högskolor, inom socialtjänst och på andra verksamheter.

“RFSL:s brottsofferjour erbjuder stöd till hbtq-personer utsatta för hatbrott.”

VÅLD MOT HBTQ-PERSONER

Här följer en kort beskrivning av olika typer av våld som är i fokus för RFSL:s brottsofferjourners arbete. De är indelade i kategorierna *hatbrott* och *våld i nära relationer* (partnervåld, våld med hedersnormer som motiv samt sexuellt våld). Dessa kategorier är givetvis integrerade i varandra. Hatbrott kan också utövas av en partner exempelvis genom transfobiska kränkningar, sexuellt våld kan utövas av en okänd person som en del av ett hatbrott och våld motiverat av hedersnormer kan betraktas som en form av hatbrott. Behovet av ett helhetsperspektiv blir

tydligt i brottsofferjournens möten med utsatta hbtq-personer.

Flertalet personer bär inte på bara en specifik upplevelse av utsatthet, utan kan också ha erfarenheter av våld från andra sammanhang. Det påverkar exempelvis behovet av bearbetning, den psykiska hälsan och förtroendet för omgivningens stöd och olika myndigheters bemötande. Hbtq-personers upplevelser av våld, oavsett typ, påverkas av heteronormativa strukturer i samhället – strukturer som också återspeglas i responsen på våldet från samhällets sida.

“Hbtq-personers upplevelser av våld, oavsett typ, påverkas av heteronormativa strukturer i samhället – strukturer som också återspeglas i responsen på våldet från samhällets sida.”

HATBROTT MOT HBTQ-PERSONER

Om ett brott begåtts med motivet att skada eller kränka en person på grund av dennes sexuella läggning, könsidentitet eller könsuttryck, handlar det om ett hatbrott. Alla brottsliga handlingar kan vara hatbrott. Det är den oftast förekommande anledningen till att personer vänder sig till RFSL:s brottsofferjour. Men det är långt ifrån alla hatbrott som anmäls till polisen och registreras som hatbrott. Mörkertalet är stort, vilket gör att eventuella tendenser till hatbrott mot hbtq-personer är svåra att utläsa utifrån antalet polisanmälningar.

Enligt Brottsförebyggande rådet (Brå) identifierades 6 980 brottsoffringar från år 2015 med ett hatbrottsmotiv. Av dessa hade nio procent ett motiv som rörde sexuell läggning och en procent hade transfobiska motiv. Ett försök att uppskatta hur stor förekomsten av hatbrott egentligen är gör Brå genom *Nationella trygghetsundersökningen* (NTU). Av den framgår att uppskattningsvis 17 000 personer utsattes för 25 000 homofobiska hatbrott (0,2 procent av befolkningen) under 2015. Det finns inga motsvarande siffror för transfobiska hatbrott.

Trots förhållandevis få anmälningar med transfobiska motiv visar erfarenheter från RFSL:s brottsofferjour att transpersoner är en mycket utsatt grupp när det gäller hatbrott. Många transpersoner normaliserar trakasserier och övergrepp eftersom de ofta och under lång tid blivit utsatta för framförallt verbala kränkningar och påhopp. Detta styrks även av bland annat Folkhälsomyndighetens rapport (2015).

“Men det är långt ifrån alla hatbrott som anmäls till polisen och registreras som hatbrott.”

Hatbrott brukar beskrivas som “ett brott som drabbar värre”. De psykosociala och känslomässiga konsekvenserna av ett hatbrott är många gånger fler och större än för andra brott. Förutom rädsla och otrygghet kan erfarenheten leda till skamkänslor och till och med ett ifrågasättande av sin egen identitet. Utsatthet för hatbrott leder ofta till att personer utvecklar strategier, till exempel anpassar sitt utseende eller språk eller undviker vissa platser. Som nämnts ovan är det vanligt med normalisering av hatbrott bland många hbtq-personer. De kanske inte ens ser sig själva som brottsutsatta. Hatbrott är även ett så kallat budskapsbrott – det skadar inte bara den utsatta utan även hela den grupp denne anses tillhöra (Iganski 2016 och Kees, Iganski, Kusche et al. 2016).

Många av de hbtq-personer utsatta för hatbrott som kommer till RFSL:s brottsofferjour vittnar om brist på stöd och förståelse från både omgivning och samhälle när det gäller just hatbrott. Kompetensen och kunskapen är låg när det gäller de specifika konsekvenser hatbrott ofta för med sig.

VÅLD I HBTQ-PERSONERS NÄRA RELATIONER OCH SEXUELLT VÅLD

RFSL:s brottsofferjour möter klienter utsatta för våld i parrelationer och andra nära relationer, hedersrelaterat våld, förtryck och sexuellt våld.

Det finns förhållandevis lite kunskap och få studier om våld i hbtq-personers nära relationer i Sverige. I den första studien i Sverige, *Våldsamt lika och olika* (2006), framkom att 24,9 procent av de personer som ingick i studien hade erfarenhet av våld i en nuvarande eller tidigare samkönad relation. 2007 blev våld i samkönade relationer en del av regeringens nationella handlingsplan (*Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer*, Skr 2007/08:39).

“Hbtq-personer som utsätts för systematiskt våld i en relation utsätts inte sällan för specifika kränkningar som allvarligt skadar personens självkänsla...”

Hbtq-personer som utsätts för systematiskt våld i en relation utsätts inte sällan för specifika kränkningar som allvarligt skadar personens självkänsla med avseende på sexuell läggning och/eller könsuttryck eller könsidentitet. Hbtq-personer är, liksom cis-kvinnor i heterosexuella relationer, en strukturellt underordnad grupp i samhället som riskerar särskild utsatthet för våld. Enligt en rapport har 19 procent av homo- och bisexuella 16–25-åringar utsatts för fysiskt våld av en förälder, partner eller annan närstående vuxen. Det är en dubbelt så stor andel som bland unga heterosexuella. Det är viktigt att lyfta fram att de som är utsatta för våld, hot och trakasserier i en nära relation kan vara i en extra utsatt position då de inte sällan lever i en beroendeställning i förhållande till våldsutövaren (NCK, 2009, Ungdomsstyrelsen, 2010).

Samhällets insatser när det gäller våld i nära relationer är heteronormativt utformade och utgår oftast från mäns våld mot kvinnor. Detta medför att många av våra klienter inte anser sig tillhöra den målgrupp som har rätt till stöd, och ofta förminskar betydelsen av det våld de har erfarenhet av eftersom de inte känner igen sig i bilden av en person som är utsatt för våld i en relation. Om de ändå försökt söka stöd från samhället har de svårt att veta vart de ska vända sig. Särskilt för män och transpersoner är det svårt att få stöd från samhället i form av skyddat boende och psykosocialt stöd.

Hbtq-personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck utsätts ofta också för hatbrott från både familj och släkt men även av okända gärningspersoner. Särskilt män och transpersoner har svårt att få det stöd och skydd som de behöver. Forskningen om hbtq-personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck är eftersatt. Dock konstateras i studien *Hbt & beder. En intervjustudie om unga hbt-personer som lever i familjer med hedersnormer* (2011), att ungdomarna är mycket utsatta och att det finns stora brister i det stöd och skydd som samhället erbjuder. Sexuellt våld kan också användas mot

hbtq-personer som förnedring eller ”straff” och utförs med hatbrottsmotiv.

RFSLs brottsofferjour har erfarenhet av att möta inte bara kvinnor utan även många män och transpersoner utsatta för sexuellt våld. Bristen på skydd och stöd är stor inom både socialtjänst och sjukvård när det gäller män och transpersoner utsatta för sexuellt våld, och många möts av fördomar och okunskap. Ordlöshet och stark skam präglar många våldtagna mäns upplevelser av utsatthet för sexuellt våld (Knutagård, 2009, Lindberg, 2016).

Åtgärdsförslag

För att säkra samhällets insatser mot hatbrott och våld i nära relationer samt stärka hbtq-personer rättssäker-

het och lagstadgade skydd, behöver situationen förbättras för våldsutsatta hbtq-personer.

FORSKNING

RFSL anser att medel till forskning bör tillsättas för att öka kunskapen om våld mot hbtq-personer. Exempel på behov är att studera uppbrottsprocesser för hbtq-personer som utsatts för partnervåld, framgångsfaktorer avseende brottsofferstöd till våldsutsatta hbtq-personer och intersektionella studier av hatbrott mot hbtq-personer. Det behövs även mer forskning för att förstå varför hatbrott sker, för att därigenom se vilken typ av åtgärd som bör prioriteras för bekämpning av brott med dessa motiv. Särskilda satsningar behövs för att öka kunskapen om transpersoners våldsutsatthet. Även kunskapen om våldsutsatthet mot unga hbtq-personer måste stärkas, då vi vet att unga generellt är en våldsutsatt grupp, liksom hbtq-personer.

Forskning måste också göras på gruppen bisexuella, både kvinnor, män och andra. Bisexuella osynliggörs ofta och hamnar antingen i kategorin homosexuell eller heterosexuell i den forskning som finns. I den lilla (internationella) forskning som finns framkommer att framförallt bisexuella kvinnor är en grupp som lider av stor ohäl-

sa och även av stor utsatthet för våld. Därför behövs forskning som undersöker just våldsutsatthet i nära relationer där man identifierar sig som bisexuell.

Det finns också ett behov av forskning för att se närmare på exempelvis relationen mellan heteronormativa strukturer i samhället och förekomsten av hatbrott, och för att utveckla metoder att förebygga hatbrott.

Som tidigare påtalat behöver det också tas fram mer kunskap om heder och hbtq.

“Forskning måste också göras på gruppen bisexuella, både kvinnor, män och andra.”

ÖKAT SKYDD, STÖD OCH BEHANDLING TILL VÅLDSUTSATTA HBTQ-PERSONER

Stöd och behandling till våldsutsatta hbtq-personer måste kunna erbjudas av kommunala verksamheter, vars uppdrag är att just erbjuda stöd

och behandling till våldsutsatta.

Hbtq-kompetens inom socialtjänsten måste öka och skyddat boende måste kunna erbjudas till alla.

LÅNGSIKTIG FINANSIERING AV RFSL:S BROTTSOFFERJOUR

RFSL förespråkar att brottsofferjouren får en långsiktig finansiering. Regeringen måste säkra stödet till personer som drabbas av hatbrott och våld i en nära relation. I dagsläget finansieras RFSL:s brottsofferjour av olika bidrag som måste öronmärkas till vissa insatser. Det är problematiskt att RFSL:s brottsofferjour inte har en grundfinansiering som ger verksamheten en möjlighet att genomföra insatser på områden som identifieras som viktiga, men som inte ryms inom de bidrag som erhålls.

Angående finansieringen har även Socialstyrelsen tidigare framfört att den bör ses över för att hitta en mer långsiktig lösning. ”Ett flerårigt finansiellt stöd underlättar ett långsiktigt arbete hos frivilligorganisationerna och inte minst ger det en trygghet för målgruppen att det finns en kontinuitet i brottsofferverksamheten” (*Stöd till brottsofferverksamhet för homosexuella, bisexuella och transpersoner. Slutredovisning av statsbidrag, 2008–2010*).

POLISMYNDIGHETENS ARBETE MOT HATBROTT MÅSTE SÄKERSTÄLLAS

Regeringen måste säkerställa att den nya polismyndighetens arbete med hatbrott följs upp med åtgärder och uppdrag. Regleringsbrev till myndigheten måste tydligt prioritera hatbrott och säkerställa en kontinuerlig kompetensutveckling på hatbrotts-

området och i polisutbildningen. Polismyndigheten måste särskilt säkerställa hbtq-kompetent bemötande på lokal nivå. Hbtq-personer som anmäler brott får inte riskera sämre bemötande utifrån på var de bor i landet.

KOMPETENS MÅSTE SÄKERSTÄLLAS ÖVER HELA LANDET

RFSL anser att den skiftande kompetensen hos polis, socialtjänst, hälso- och sjukvård, åklagare och domstolsväsendet bör utredas och att förslag bör tas fram på hur hbtq-

personer ska få ett bra och likvärdigt bemötande över hela landet. Kunskapen om hatbrott, partnervåld och våld i nära relation behöver säkerställas över hela landet.

SAMORDNINGEN MED HBTQ-PERSPEKTIV

Insatser som syftar till att stötta brottsoffer är ofta av en sådan art att de kräver en samordning mellan polis, socialtjänst, vård och skola. Det

är nödvändigt att denna samordning förmår uppmärksamma och på ett korrekt sätt hjälpa hbtq-personer.

SVERIGE MÅSTE FÖLJA BROTTSOFFER-DIREKTIVET FULLT UT

Staten har enligt brottsofferdirektivet särskilt ansvar för att hatbrottsoffer ska ha god tillgänglighet till brottsofferstöd. För att följa direktivet fullt ut måste Sverige säkra långsiktigt

ekonomiskt stöd till organisationer som erbjuder brottsofferstöd och avsätta resurser till utbildning för att säkra kompetensen hatbrott.

Referenser

Brottsförebyggande rådet (Brå)

Hatbrott 2015. Statistik över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv och självrapporterad utsatthet för hatbrott (2016:15)

Darj, Frida, Nathorst-Böös, Hedvig, (medförf. Jarl-Åberg, Cecilia)

Hbt & heder. En intervjustudie om unga hbt-personer som lever i familjer med hedersnormer, RFSL Ungdom och ALMA Europa (2011)

Folkhälsomyndigheten

Utvecklingen av hälsan och hälsans bestämningsfaktorer bland homo- och bisexuella personer, Resultat från nationella folkhälsoenkäten *Hälsa på lika villkor* (2014)

Folkhälsomyndigheten

Hälsan och hälsans bestämningsfaktorer för transpersoner (2015)

Holmberg, Carin, Stjernqvist, Ulrika,

Våldsamt lika och olika - Om våld i samkönade parrelationer (2006)

Holmberg, Carin, Stjernqvist, Ulrika, Tidskrift för genusvetenskap 4/2007,

"Samkönat partnervåld. Vad är det och vilket stöd behövs?" (2007)

Iganski, Paul, Hate Crimes.

The consequences of Hate Crimes (2009)

Iganski, Paul, Lagou, S.

"The psychological impact of hate crime",
i Dunbar, E. (red) *The Psychology of Hate Crimes as Domestic Terrorism* (2016)

Kees, Stephan-Jakob, Iganski, Paul, Kusche, Robert, Świder, Magdalena, Chahal,

Hate Crime Victim Support in Europe – A Practical Guide (2016)

Knutagård, Hans

"Men du har ju blivit våldtagen" – om våldtagna mäns ordlöshet (2009)

Kriminologiska institutionens avhandlingsserie nr 1, Stockholms universitet (1999)

Kusminder,

Hate Crime Victim Support in Europe – A Practical Guide (2016)

Lindberg, Jens,

Orsak: Våldtäkt. Om våldtagna män i medicinsk praktik (2016)

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) Rapport 2009:2

Våld i samkönade relationer - en kunskaps- och forskningsöversikt (2009)

RFSL Ungdom

"Man föds inte till homofob, man blir det". Ett studiematerial om homofobiska hatbrott (2005)

Socialstyrelsen

Psykisk ohälsa bland personer i samkönade äktenskap (2016)

Tiby, Eva,

Hatbrott? Homosexuella kvinnors och mäns berättelser om utsatthet för brott.

Tiby, Eva, Sörberg, Anna-Maria,

En studie av homofoba hatbrott i Sverige.

Stockholm: Forum för levande historia (2006)

Ungdomsstyrelsens skrifter 2010:2

Hon, hen, han. En analys av hälsosituationen för homosexuella och bisexuella ungdomar samt för unga transpersoner (2010)

RFSL har genomfört sex nationella kunskaps- och attitydundersökningar mellan 2008-2015. I dessa har vi kartlagt hbtq-personers behov av råd och stöd, förtroende för olika typer av samhällsinstanser vad gäller bemötande samt vart man vänder sig vid olika typer av våld, hot och trakasserier. Nytt för denna rapport är att vi redovisar hur transpersoner svarat på enkäterna.

Resultaten pekar tydligt på ett lågt förtroende och en osäkerhet gentemot polis, åklagare och socialtjänst. Detta påverkar viljan att söka hjälp vid utsatthet för våld, hot eller trakasserier. Det får till följd att färre brott anmäls och att brottsoffer inte får den hjälp och det stöd de har rätt till. Om fler ska få rätt stöd är det centralt att förtroendet för dessa samhällsinstanser ökar.